

Norsk potetproduksjon 2021

Per J. Møllerhagen

NIBIO Grøntproduksjon, Apelsvoll

per.mollerhagen@nibio.no

Arealer

Det totale potetarealet i 2021 var 115 274 daa (endelige tall fra Landbruksdirektoratet). Dette er en økning på ca. 800 daa sammenlignet med året før. De oppgitte arealene er de arealer som det er søkt produksjonstilskudd på. Det vil alltid være en del potet som settes i tillegg til dette, anslagsvis ca. 4-5 000 daa hvert år. På Vestlandet ble arealet økt med rundt 350 daa, mens det var mindre forandringer i øvrige landsdeler.

Hele 77 % av det totale potetarealet ligger på Østlandet. Det er fortsatt Innlandet, Vestfold og Telemark, Trøndelag og Viken som er de fire største potetfylkene. Innlandet er det desidert største, med 57 316 daa. Vestfold og Telemark hadde 14 915 daa, mens Trøndelag og Viken noterte seg for henholdsvis 13 818 og 12 952 daa. Rogaland hadde et areal på 6 041 daa i 2021 (økning på ca. 400 daa fra 2020), mens Vestland er minst i landet) med 971 daa i 2021 (hvorav 85 % i Lærdal). I de tre nordligste fylkene ble det satt 4 199 daa, som er en liten økning sammenlignet med 2020. Potetarealet i Troms og Finnmark var 2 560 daa, som er på høyde med 2020. Det dyrkes potet på 1,2 % av det totale jordbruksarealet det er søkt tilskudd for (9 834 888 daa).

Trenden fra tidligere år med nedgang i antall produsenter og økt areal pr. enhet har fortsatt i 2021.

Antall produsenter som søkte produksjonstilskudd på potet i 2021 er redusert med 42 produsenter til 1463 stk. Dette utgjør 3,9 % (4,0 % i 2020) av de 36 704 som totalt søkte produksjonstilskudd i jordbruket i 2021. Her er også arealer under 5 daa tatt med. Tabell 2 viser at gjennomsnittlig potetareal på landsbasis nå er 79 daa, som er omtrent som i 2019 og 2020. Det gjennomsnittlige arealet pr. produsent var i Innlandet på 143 daa, Vestfold og Telemark 115 daa og i Trøndelag 72 daa.

Avlinger og produksjon

Tallene for avling viser at det ble produsert totalt 361 200 tonn potet i Norge i 2020. Dette var snaut 30 000 tonn mer enn i 2019. Merk at dette er foreløpige tall, og at korrigeringer vil komme. Avlinga pr. daa var 3 151 kg/daa i 2020. Dette er 300 kg/daa mer avling enn det foregående året. For 2021 er det forventet at avlingene både totalt og i kg/daa blir høyere enn i 2020. Selv om arealene er redusert i de seinere åra, ligger den årlige totale produksjonen på rundt 330 000 tonn. I alle de tre viktigste potetområdene på Østlandet (Solør/Odal, Oslofjordområdet og Mjøsområdet/Hadeland) er det rapportert om bra avlinger enn i 2021 og med bra kvalitet. I Trøndelag er det rapportert om gode avlinger og bra lagringsevne etter en god innhøstingsperiode fram til første uka i oktober. På Jæren er det rapportert om store avlinger

Tabell 1. Potetareal som det er søkt produksjonstilskudd på, i dekar. Kilde: Landbruksdirektoratet

	1999		2009		2019		2020		2021	
	dekar	%	dekar	%	dekar	%	dekar	%	Dekar	%
Østlandet	106614	71,9	101107	73,5	89356	76,5	88247	77,1	88438	76,7
Vestlandet	11650	7,8	11719	8,5	7500	6,4	6664	5,8	7012	6,1
Midt-Norge	22452	15,1	17971	13,1	15822	13,6	15462	13,5	15625	13,6
Nord-Norge	7794	5,2	6853	5	4137	3,5	4090	3,6	4199	3,6
Totalt	148510	100	137650	100	116853	100	114463	100	115274	100

Vestlandet: Rogaland og Vestland

Midt-Norge: Møre og Romsdal, Trøndelag

Nord-Norge: Nordland, Troms og Finnmark

Østlandet: Øvrige fylker

Tabell 2. Antall potetprodusenter, totalt potetareal og areal pr. produsent. Kilde: Landbruksdirektoratet

	1999	2018	2019	2020	2021
Antall produsenter, stk.	9839	1575	1507	1505	1463
Potetareal, daa	147432	115723	116815	114463	115274
Areal/produsent, daa	15,0	73,5	77,5	76,1	78,8

og stort sett fin kvalitet sa langt (pr. desember). Landbruksdirektoratets lagertelling 1. november 2021 viser at lagerbeholdningen for matpotet er noe over middel for de siste fire årene (52 501 t i 2021 mot 50 464 i 2020), mens beholdningen for industripotet ligger ca. 12 % over fjoråret, med totalt 113 638 tonn på lager.

Tabell 3. Avlinger i kg/daa og totalt produsert kvantum
Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB)

	2010	2018	2019	2020*
Kg/daa	2517	2810	2843	3151
Totalt prod. kvantum, tonn	333200	326400	332200	361200

*Tallene er foreløpige

Sertifisert settepotetproduksjon

Settepotetarealet og omsatt kvantum de siste åra er vist i tabell 4. Arealet har økt fra ca. 8 000 (2009) til 9 189 daa sertifisert vare i 2021, ca. 300 daa mindre enn foregående år. Omsatt mengde settepotet har variert noe de siste åra (6 000 tonn for 15 år siden til vel 10-11 000 tonn de siste åra). Våren 2021 ble det solgt 11 162 tonn settepotet, som er en økning på snaut 573 tonn sammenlignet med foregående år. Det produseres desidert mest sertifiserte settepoteter i Innlandet fylke, og da med hovedtyngden i Glåmdalen mellom Elverum og Skarnes. De tre sortene som ble dyrket på størst settepotetareal i 2021 var: Lady Claire 1 247 daa, Asterix 1 249 daa og Innovator 1 123 daa. Mandel, Fakse, Folva, Fontane og Solist lå alle på mellom 250 - 850 daa i sertifisert produksjon. Colomba var størst blant tidlignsortene og ble dyrket på 403 daa. Av norske sorter ble det

dyrket størst areal (daa) av Nansen (253), Laila (127), Beate (252), Peik (110) og Rutt (106).

Det er interessant å se på effektiviteten i settepotetproduksjonen målt i kg/daa omsatt vare. I 2021 ble det omsatt 1 176 kg/daa fra 2020 - avlinga, dette er på linje med de foregående to åra. Mengde omsatt vare var «all time high» 11 162 tonn våren 2021 mot 10 493 tonn våren 2020.

Salget av settepotet pr. daa er lavt sammenlignet med avling i kg/daa av hele potetproduksjonen (tabell 3). Dette kan delvis forklares med at i settepotetproduksjonen blir riset sprøytet ned tidligere enn i øvrig produksjon og gjødselnivået er redusert. Dette for å få mest mulig av avlinga i settepotetfraksjonene. Produsenter som dyrker sertifiserte settepoteter, bruker i noen grad settepotet fra egen avl påfølgende år, noe som ikke kommer fram i statistikken. Dette kvantumet kan anslås til 1 300-1 500 tonn (15 % av egen produksjon i gjennomsnitt for alle dyrkere av sertifisert vare brukes til eget bruk påfølgende år). Settepoteter omsettes i 30-45 mm, 35-50 mm og 45-55 mm som de mest vanlige størrelsessorteringene. Ved gjenbruk av egne settepoteter (klassen blir da automatisk nedklassifisert) er det ofte vanlig å bruke overstørrelser, dvs. + 50-55 mm, slik at settepotetmengden pr. daa ofte blir på rundt 350 kg/daa. Flere settepotetdyrkere har en kombinasjonsproduksjon mellom konsum-/industrileveranse og settepotetproduksjon. Dersom en går ut fra en middels settepotetmengde på 250 kg/daa, ble det satt ca. 28 800 tonn settepoteter i 2021 (totalt potetareal var ca. 115 274 daa). Det betyr at 38,8 % av settepotetene som ble satt i 2021 var sertifiserte. Dette er 2 prosentpoeng økning fra 2020.

Tabell 4. Sertifisert settepotetproduksjon. Kilde: Mattilsynet

	2014	2018	2019	2020	2021
Areal, daa	9144	9205	9214	9491	9189
Tonn, omsatt*	8188	10068	10493	11162	-
Omsatt kg/daa	895	1094	1139	1176	-
Vraking etter vekstkontr. %	8,4	2,2	5,4	5,5	6,0

* Vær OBS på at omsatt kvantum er det som ble solgt påfølgende vinter/vår. (eks. 11 162 tonn ble solgt våren 2021)

Sortene det var størst salg av (tonn) for setting våren 2021 var (omsetning 2020 i parentes): Asterix 1 740 (1 473), Lady Claire 1 482 (1 456), Fakse 957 (1 068), Folva 939 (860), Innovator 902 (851), Mandel klon1 og 6 838 (663), Nansen 297 (246), Beate 200 (196), Kerrs Pink 143 (158), Anouk 144 (52), Laila 275 (237), Pimpernel 134 (144) og Celandine 71 (147) tonn. Av de tidlige sortene var det størst omsetning (tonn) av Solist 524 (536), Colomba 304 (127), Rutt 194 (222), Arielle 89 (162), Berle 144 (141), Hassel 151 (139) og Juno 87 (122). Typiske industrisorter hadde følgende omsetning: Peik 160 (260), Oleva 146 (167), Fontane 144 (91), Saturna 129 (154) og Kuras 224 (215) tonn. Av de øvrige sortene ble det omsatt mindre enn 100 tonn pr. sort.

Andel vraket settepotetareal i 2021 var på 4,0 % (5,5 % i 2020) før vintertesten. Det var 13 partier (av totalt 301 partier) som representerte 367 daa som ble vraket etter vekstkontrollen i sommer. Viktigste årsaker var PVA/PVY virus. Av disse ble 4 partier (tre med Fontane og ett med Solist) på totalt 125 daa vraket på grunn av stengelrâte. Ett parti hver av Asterix, Beate og Folva, til sammen 112 daa, ble vraket fordi avstanden til ukontrollert areal var for liten. Lagerkontroller høsten 2021 viste at det var få funn av råter på lager innunder jul. Innhøstingsforholda var stort sett meget gode uten for mye nedbør eller frost. Kvaliteten på settepotetene ser så langt meget bra ut. Det ser ut til å være lite skurv. Erika er faset ut til fordel for den nye sorten Celandine i neste års settepotetdyrking. Aksel og Troll er også faset ut.

I sertifisert avl i Norge er maksimumsgrensa for å få godkjent en sertifisert vare et maksimalt innhold av virus og stengelrâte på 1,0 % hver ved vekstkontroll, og 10 % virus i vintertest i klasse C (sertifisert). Det meste av settepotetene som omsettes er for øvrig basiskvalitet (klasse B) med maks. 0,5 % stengelrâte, 0,5 % virus i åkeren og maks. 4 % virus i vintertest etterpå. Rapportene fra vintertestene viser at det generelt var litt mer virus enn i 2020. I 8,6 % av alle prøvene (25 stk. av 291) var det mer enn 10 % virus. 230 av 291 prøver (dvs. 79 % av alle innsendte prøver) hadde mindre enn 2 % virus, hvorav 182 prøver (62,5 %) var virusfrie.